

Σχολιάζοντας τις απόψεις του Σλίμ περί εργασίας

Ιωάννου Λάππα, Δρ. Θεολογίας

[Τὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐπιβίωσης τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει στὰ θεμελιώδη. Αρχαῖες οἱ ἐντολές: «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν», «ὄ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω». Πολλοὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἰσορροπήσουν τὸ δίδυμον: ἐργασία - ἀνεργία. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος οὐσιαστικὸς κοινωνικὸς θεολόγος ἔσκυψε μὲ μεγάλη προσοχὴ στὸ θέμα αὐτό. Ὁ κ. Ἰωάννης Λάππας ἐργάσθηκε μὲ πολὺ ζῆλο πάνω στὶς ἀπόψεις τοῦ ἱ. Χρυσόστομου, πρῶτο πρῶτο ἀποτυπώθηκε στὴ λαμπρὴ διατριβή του ἐπὶ διδακτορία: *Ἡ περὶ ἐργασίας διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου*, Ἐκδ. Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν Ἱ. Μ. Βλατάδων, Ἀνάλεκτα Βλατάδων ὑπ' ἀριθμ. 67, Θεσσαλονίκη 2008, 244 σ. Ἡ πλήρους βάρους συνέντευξή του στὸ «Τραπέζι τῆς Κυριακῆς», τῆς 26^{ης} Ὀκτωβρίου 2014 μὲ παρεκίνησε νὰ ἀπευθυνθῶ σ' αὐτὸν γιὰ νὰ σχολιάσει ἕνα ἐνδιαφέρον κείμενο τοῦ Καρόλου Σλίμ γύρω ἀπὸ τὸ ἐργασιακὸ (ἐφημ. «Τὸ Βῆμα» Ἀνάπτυξη, Διεθνῆ, Β12). Δὲν θὰ βρισκόταν ἄλλος πιὸ κατάλληλος νὰ σχολιάσει ποιμαντικὰ ἕνα τόσο ἐπίκαιρο καὶ φλέγον ζήτημα καὶ ζωτικῆς συνάμα σημασίας γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ὅπως εἶναι τὸ θέμα τῆς ἐργασίας. Βλ. καὶ περ. «Σύναξη», τεῦχος 130, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 2014, σ. 97-98. Α. Μ. Σταυρόπουλος]

Ὁ πλουσιότερος ἄνθρωπος τοῦ πλανήτη εἶναι ὁ Κάρλος Σλίμ, μεξικανὸς μεγαλοεπιχειρηματίας καὶ δισεκατομμυριούχος. Ἡ προσωπικὴ του περιουσία ἀνέρχεται σὲ 80 δισ. δολάρια καὶ πρόσφατα ἐκθρόνισε τὸν ἰδρυτὴ τῆς Microsoft Bill Gates ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῶν ὑπερπλουσίων. Ὁ μεξικανὸς δισεκατομμυριούχος προτείνει, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, μίαν ἑβδομάδα ἐργασίας συμπίεσμένη σὲ τρεῖς ἡμέρες, μὲ 11-12 ὥρες ἐργασίας τὴν ἡμέρα. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὑποστηρίζει ὅτι θὰ ὑπάρχει περισσότερος χρόνος χαλάρωσης γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἀναπτύξουν ποιοτικὰ τὸ ἐπίπεδο διαβίωσής τους.

Μία τέτοια θεωρία, κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο, εἶναι ἀντίθετη πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τὴ βιολογικὴ λειτουργία τοῦ ζωικοῦ καὶ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὑπαρξη τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας, τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους, τῶν κλιματικῶν ἀλλαγῶν, τοῦ βιολογικοῦ κύκλου τῆς φύσης –δηλαδὴ τῆς σπορᾶς, τῆς ἀνθίσης, τῆς αὔξησης καὶ τῆς καρποφορίας– μᾶς ὑποδηλώνουν μίαν κατάσταση ἰσορροπίας μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περιβάλλοντος, μέσα στὸ ὁποῖο ζεῖ καὶ δημιουργεῖ. Ἡ πρόταση Σλίμ δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωση νεοπλασματικῆς ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι μηχανιστικὴ καὶ μεθοδεύει ἀπλοϊκὰ ἀκόμα καὶ αὐτὴν τὴν ψυχαγωγία, δηλαδὴ τὴν πιὸ ἐλεύθερη καὶ πηγαία ἐκδήλωση κάθε ἀνθρώπου. Τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς δὲν εἶναι εὐπεπτο. Ὑπερβαίνει τὴν τέχνη, τὴν ἐπιστῆμη, τὴν οἰκονομία. Πρέπει νὰ διεισδύσουμε στὸ γράμμα του γιὰ νὰ βροῦμε τὸ νόημα. Καὶ αὐτὸ δὲν μᾶς ἐπιτρέπει περιθώρια γιὰ οἰκονομικο-στρῆτους ἀκροβατισμοὺς ποὺ ἀποβαίνουν ἐξουθενωτικοὶ γιὰ τὸ ἄτομο καὶ ἀποδιοργανωτικοὶ γιὰ τὴν κοινωνία.

Τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ὁλοκληρώνεται ὡς ἐπιθυμία ὑπέρβασης τῆς ἀπλῆς διαδικασίας γιὰ ἐπιβίωση. Ἡ προσωπικὴ ἀνάπτυξη κάθε ἀνθρώπου ἀποτελεῖ ἕνα πηγαῖο καὶ πανανθρώπινο αἶτημα, ὅπως καὶ ἡ ἐπικράτηση συγκεκριμένων ἀρχῶν γιὰ τὴν ἐξισορρόπηση τῶν ποικίλων καὶ ἀντιτιθεμένων συμφερόντων. Ἕνας καλὸς μισθὸς δὲν ὠφελεῖ μόνο τὸν ἐργαζόμενον ἀλλὰ καὶ τὸν ἐργοδότη. Οἱ καλοὶ μισθοὶ ἀποτελοῦν

κίνητρο αποδοτικότητας και είναι αμφίβολο τὸ κατὰ πόσο ἕνας χαμηλὸς μισθὸς δίνει ανταγωνιστικὸ πλεονέκτημα. Ἡ δικαιοσύνη δὲν ἀφορᾷ μόνο εἰς τὸν ἐσωτερικὸ κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀναγκαίως καὶ τὴν ἐξωτερικὴ συμπεριφορὰ του. Ἡ δικαιοσύνη, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (*Ἠθικὰ Νικομάχεια*, 1129b 26-27), πρέπει νὰ διέπεται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς ἰσότητος, τῆς ἀναλογικότητος καὶ τῆς ἐπιείκειας. Δηλαδή, βλέπουμε νὰ ὑπάρχει ἓνα κοινὸ ἔδαφος πὺν ἀφορᾷ τόσο τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπο, ὅσο καὶ τὴν ἐξωτερικὴ συμπεριφορὰ του, καθὼς καὶ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς καλεῖ τοὺς πάντες πρὸς τὴν ἀγιότητα, δηλαδή στὴν ὑπέρβαση τῆς ἀνθρώπινης πλεονεξίας καὶ στὴν ὀλόψυχη ἐπιδίωξη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος. Ἔτσι ἀποκαθίσταται ὁ θεσμὸς τῆς ἐργασίας, καταργεῖται ἡ ἰδέα τῆς ἐργασίας ὡς ἐμπορεύματος, ἀναγνωρίζονται καὶ γίνονται σεβαστὰ τὰ δικαιώματα πὺν ἀπορρέουν καὶ καταργοῦνται τὰ ποικίλα προνόμια. Στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὀμιλία (Ματθαίου 6, 28), ὁ Χριστὸς μᾶς προτρέπει: «παρατηρήσατε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνουν, οὔτε κοπιάζουν, οὔτε γνέθουν». Ἡ ἀνθρώπινη προσπάθεια πρέπει νὰ γίνεται πάντοτε παράλληλα μὲ τὴν αἴσθησι τῆς πατρικῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς κατὰ τὴ ρητὴ διαβεβαίωση τοῦ Χριστοῦ, «βρέχει ἐπὶ δικαίων καὶ ἀδίκων» (Ματθαίου 4, 45). Δηλαδή παράλληλα πρὸς τὸν καθημερινὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς ὑπάρχει ἡ θεία πρόνοια πὺν συνοδεύει τὸν ἄνθρωπο σὲ κάθε βῆμα τῆς ζωῆς του. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς δοξολογίας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι «δόξα ἐν υψίστοις Θεῶ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Δηλαδή ἡ αἴσθησι τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους εἰρήνη καὶ ψυχικὴ πληρότητα, παρὰ τὸν κόπο πὺν καθημερινὰ καταβάλλουν. Γιὰ τὸν πιστὸ ἡ ἐργασία πρέπει νὰ τὸν πλησιάζει στὸ Θεό, ὅπως καὶ στὴ διακονία τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδίου καὶ, κατὰ τὸ δυνατόν, τοῦ πλησίον.

Jean-François Millet, *Ὁ Ἐσπερινός*, ἐλαιογραφία (1859).